

Abonamentul:

Pe un an C 1'50.

Un număr 16 fil.

Inserțiunile se
primesc pe lângă
un preț modest.

Telefon: Nr. 35.

Românul Târnăvean

Administrația și
Redacția:Strada
Elizabeta Nr. 30,
unde sunt a se
adresa toate
scrisorile.Manuscrisele nu
se înapoiază.

Apare lunar, afară de lunile de vară.

Listele electorale!

Să ne facem datorința!

Cine nu cunoaște însemnătatea listelor electorale? Știm bine, mai ales aceia, cari am luat parte la vre-o alegere de deputat, ce sunt listele electorale. Noi, cari știm cinsti instituțiunile constituționale, ne gândim cu sfințenie la listele acele. De câteori nu ne-am pus nădejdea în listele electorale, și de câteori nu ne-am văzut cu ochii majoritatea impunătoare a alegătorilor români din liste, aduși chiar la locul alegerii, și totuș am pierdut lupta. Am pierdut-o nu din vina noastră, ci din volnicia acelor, cari au fost chemați, să cinstescă în primul rând legile. Am fi însă oameni lași și n'am merită nici un bine, dacă după sute și sute de călcări de lege, ruperi de jurământ și abuzuri ne mai pomenite, ne-am retrage și n-am mai merge înainte. Dacă alegerile să fac cu blăstămăție, noi să nu desperăm, să luptăm cu toate puterile noastre pentru alegeri cinstite. Dacă listele alegătorilor să compun pe nedreptul și cu călcare de lege, noi să facem recurs împotriva volnicilor. Căci în urma urmelor dreptatea trebuie să învingă!

Prima luptă, care o duc cetățenii într'un stat constituțional, să naște în jurul listelor electorale, ceea ce să motivează prin faptul, că numai acela își poate deprinde dreptul (poate vota) care e luat în listă. Drept aceea trebuie să purtăm lupta, pentru ca să fie luați cu toți în listă, cari au drept, și să fie șterși, cari n'au drept de vot.

Precum este știut, s'a votat o lege nouă de alegere, așa încât poate ultima oară să rectifică listele în anul curent pe baza legii de până acuma.

Să ne facem datorința cu toții. Să nu fim nepăsători sau chiar păcătoși, când este vorba de listele de alegători. Să mergem cu toții la cancelariile notariale și să pretindem listele. Să ne uităm cine e acolo și cine nu. Și dacă aflăm, că s'a făcut nedreptate, să facem recurs. Să nu răbdăm călcarea legilor. Și dacă am fi convinși, că prin recurs nu mult ajutăm, căci s'a întâmplat, că s'a respins cele mai drepte recursuri, să facem totuș recurs, ca să ne afirmăm și să dovedim, că noi numai tolerăm nedreptatea și volnicia. Dacă ne zdrobesc de o sută de ori, noi să ne ridicăm de o sută de ori și pe urmă, dacă nu mai putem răbdă, să zdrobim tot ce stă în calea fericirii poporului român.

Listele de alegători dietali rectificate de comisiunea de conscriere și revidiate de comitetul central comitatenz să expun din 5—26 Maiu vederii publice. Aceasta este timpul, în care să pot face recursurile împotriva listelor rectificate pe nedreptul.

Despre procedura ce este a se urma cu ocaziunea aceasta să scrie în alt loc al foii.

Rectificarea listelor pentru alegătorii dietali.

Am spus deja în numerii noștri trecuți, că pe toți aceia, cari au drept să fie alegători trebuie luați în liste. Am arătat cine are drept de vot conform legilor din vigoare. Am arătat

cum porcede comisiunea de conscriere și comitetul central la rectificarea listelor. Să vedem cum să expun listele rectificate și revidiate și ce drepturi au cetățenii față de listele aceste.

Publicarea listelor.

Publicarea listelor interimale (rectificate de comisiunea de conscriere și revidiate de comitetul central) să face în următorul mod:

Listele tuturor cercurilor electorale, cu alte cuvinte a întregului comitat dimpreună cu listele celor lăsați afară să expun la sediul comitetului central, iară ale orașelor în orașe, ale comunelor mari în comunele respective și ale comunelor mici în sediul cercurilor notariale.

Terminul expunerii e cel mult până în 5 Maiu a fiecărui an. Listele însă trebuiesc expuse *imediat după ce au fost compuse*. Spre acest scop să recere, ca comitetul *cât mai îngrabă* să le trimită forurilor respective.

Deodată cu trimiterea listelor de alegători interimale, comitetul central trebuie să facă *un anunțiu* în limba oficioasă de stat și în *limba popoarelor*, cari să află în număr mai însemnat în cercurile de alegători respective. În anunțul acesta este a să indică *locul* unde vor fi expuse listele, precum și *timpul* când sunt expuse. Tot aici să aduce la cunoștința tuturor, că în cercurilor acestora să pot face *reclamațiunile și observațiunile* prevăzute de lege. În fine să designează *locul* unde să pot înaintă reclamațiunile, precum și *timpul*, când să pot înaintă.

Despre locul unde să expun listele de alegători interimale și despre timpul, când să pot vedea.

Antistia comunală *trebuie se comunice comunei, după modalitatea îndatînată*, anunțul comitetului central, *imediat după primire*.

Listele sunt a să expune în orașe și comune (sate) mari *la casa orașului sau comunală*, iar în comunele mici *la sediile notariatelor cercuale*.

FOIȚĂ.

Deșteaptă-te române...

Să apropie ziua memorabilă de 3/16 Maiu, care înseamnă o zi de sărbătoare pentru fiecare român. În ziua de 3/15 Maiu 1848 acuma-s 65 ani s'a depus baza credeului nostru politic. Cu Deșteaptă-te române pe buze au luptat moși și strămoși noștri pentru realizarea programului nostru politic, care înseamnă pentru toate popoarele acestei țări libertate, egalitate și frățietate. Este deci cuviincios, că în amintirea acelor zile, să apară în coloanele acestei foi imnul nostru național »Deșteaptă-te române«, care pentru noi românii târnăveni are o deosebită însemnătate prin faptul, că pentru cântarea lui au șezut pe banca acuzaților 32 români sânceleni...

Deșteaptă-te Române, din somnul cel de moarte!
In care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori nici odată croiește-ți altă soarte,
La carea să se închine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori nici odată, să dăm dovezi la lume,
Că în aste mâni mai curge un sânge de Roman,
Și că în a noastre piepturi păstrăm cu fal' un nume
Înmurător în lupte, un nume de Traian.

Alăută-ți lăta frunte și caută 'n jur de tine
Cum stau ca brazii 'n munte voinicii sute de mii,
In viers ei mai așteaptă și sar ca 'lupii 'n stâne,
Bărbăți, junci, tineri din munți și din câmpii!

Priviți mărețe umbre, Mihai, Stefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștrii strănepoți,
Cu brațele 'narmate cu focul vostru 'n vine,
'Vieață 'n libertate, ori moarte' strigă toți!

Pe voi vă nimiciră a pismeii răutate,
Și oarba neunire, la Milcov și Carpați!
Dar noi pătrunși la suflet de sfânta libertate,
Jurăm că vom da mâna, să fim pururea frați!

O mamă văduvită dela Mihai cel Mare,
Pretinde dela fii-și azi mână de-ajutor,
Și blăstămă cu lacrimi în ochi pe ori și care,
In astfel de pericol s'ar face vânzător!

De fulgere se piară, de trăsnet și pucioasă,
Ori care s'ar retrage din gloriosul loc,
Când Patria sau mama, cu inima duioasă,
Va cere, ca să trecem prin sabie și foc!

N'ajunse iataganul barbarei Semi-Lune,
A cărui plagi fatale și azi le mai simțim:
Acum se vără Cnuta în vetrele străbune,
Dar martor ne e Domnul, că vii nu o primim!

N'ajunse despotismul cu 'ntreaga lui orbie,
Al cărui jug din seculi ca vitele 'l purtăm:
Acum se 'ncearcă cruzii, în oarba lor trufie,
Să ne răpească Limba, dar morți numai o dăm!

Români din patru unghiuri, acum ori nici odată
Uniți-vă în cuget, uniți-vă 'n simțiri!
Strigați în lumea largă, că Dunărea-i furată,
Prin intrigă și silă, viclene uneltiri!

Preoți, cu crucea 'n frunte, căci oastea e creștină
Deviza-i libertate și scopul ei prea sfânt,
Murim mai bine 'n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost pământ!

Andrieu Mureșianu.

Rachitismul.

Este o boală de oase observată la copii și însemnată prin lipsă de tărie, deformarea și mai ales umflarea și ramolirea oaselor micilor copilași între 6 luni și trei ani cu deosebire.

Intre cauzele principale, ca mai importantă ar fi *ereditatea*, mai ales părinții bolnavi, slăbănogi, înaintați în vârstă, trăiți în mizerie și în lipsă de hrană, de regulă dau copii rachitici.

Aceasta explică rachitismul des dezvoltat în populația săracă, slăbită prin muncă excesivă, slăbănogită prin boale și trăită în frig, în case umede și aer stricat.

Mai răspândită pare însă această boală în spre nord și climatele temperate, iar ca cauze fundamentale în prima linie ar părea *alimentația* rău îndreptată, când copilul e înțărcat prea de vreme sau prea târziu. Când copilului i-se dă prea de timpuriu alimente în loc de lapte, cari sunt nepotrivite cu puterea stomacului lui, ce nu se digeră și dau naștere la diferite grade și specii de diaree, care nu numai că nu poate

Listele de alegători interimali trebuie să fie expuse *dela ziua* când le trimite comitetul central, adică *cel mult din 5 pînă la 26 Maiu*.

Listele să expun zilnic spre vedere *dela 8—12 a. m.* în care timp *oricine* are drept să se uite la ele. În timpul acesta trebuie să fie totdeauna de față un membru a antistiei. Celce voiește să *decopieze* listele o poate face *dela 2—6 ore p. m.*

Dreptul de reclamațiune.

Impotriva *nedreptăților* ce s'ar fi făcut la compunerea respective rectificarea listelor de alegători fiecare cetățean are drept de *reclamațiune*. Reclamațiunea se folosește în contra listelor de alegători interimali, expuse în localitățile prescrise.

Fiecare *cive* alegător, are dreptul de reclamațiune *pentru sine*, pe care îl poate exercia însuș sau prin plenipotențiat.

Apoi *fiecare* alegător, care e luat în listă, are dreptul de reclamare *pentru orișicare alegător din cercul său*, în cazurile când cineva a fost luat pe *nedreptul* sau a fost lăsat *afară pe nedrept*.

Timpul când sunt a se înainta reclamațiunile. — Forma reclamațiunilor. — Acluzele reclamațiunilor. — Locul unde să adresează și să înainteză reclamațiunile și modul cum se înainteză.

Dela ultimul termen prescris pentru espunerea listelor de alegători interimali, adică dela 5 Maiu — sunt 10 zile, *dela 5—15 Maiu inclusive*, în care timp trebuie să-și înainteze fiecare interesat reclamațiunea. Reclamațiunea întârziată să *răspinge* din oficiu.

Reclamațiunile se pot înainta numai în *scris* și într'un exemplar. Sunt a să subscrie ca oriși care act care să înainteză forurilor publice. *Limba* reclamațiunei poate fi *limba maternă a celui interesat*. Într'un act pot figura *reclamațiuni referitoare și la mai mulți*.

Acluzele reclamațiunilor sunt *dovezile* cari să referesc la *indreptățirea* fiecă cumentele aceste sunt a să acluda ia fiecare reclamațiune. *Nu e absolut necesar*, ca să fie acludate documente la reclamațiuni, fiindcă legea dă posibilitatea a le *acluda și la apelația (recurs)* ce se face în contra deciziunilor comitetului central.

Reclamațiunile se *adresează comitetului central* și se *înainteză la antistia orașenească sau a comunei (sate) mari* respective. În contra

listelor *comunelor mici* să înainteză la *notarul cercual* respectiv.

Despre înaintarea fiecărei reclamațiuni forul respectiv e dator la *dorința* să dea un *revers*.

Dăm un formular de reclamațiune:

(Rubru)

Cătră

Onoratul Comitet Central

în

(sediul comitetului).

Reclamațiunea

lui N. N. econom în comuna N . . .

referitor la lista de alegători interimală din comuna N . . .

1 exempl.

(dacă să alătură documente vin scrise acluzele).

In lăuntru:

Onorat comitet central!

Subscrisul, precum dovedește libelul de dare (atestatul perceptoratului, extrasul din tabelă) sub A) alăturat, sunt aruncat cu 60 coroane dare de pământ, dar cu toate acestea nu sunt trecut în lista alegătorilor comunei N . . . Fiindcă documentul acludat dovedește, că am fost lăsat pe nedrept mă rog cu tot respectul:

să binevoiți a mă lua în lista alegătorilor comunei N . . .

Înainte noastră
N. N.

Cu toată stima
N. N.

martor

antistia orașenească

și la mai mulți

Formula aceasta de reclamațiune are valoare la diferite cazuri cu modificarea recerută.

Dreptul de observațiune. Timpul când se înainteză observațiunea. Forul unde se adresează. Locul unde se înainteză.

Reclamațiunile înaintate în timpul prescris se expun tocmai așa ca și listele spre vedere, la locul unde sunt expuse și listele.

Fiecare alegător din cercul electoral respectiv, care are dreptul de a face reclamațiuni, are și dreptul de a face observațiuni la reclamațiunile înaintate. fără conșiderare, că reclamațiunea să referește la persoana lui sau altuia. Observațiunile sunt un fel de reflecțiuni la cele zise în reclamațiune. Ținând samă de aceasta, e îndreptățit orișicare, a se uită în timpul prescris la reclamațiunile expuse.

Timpul observațiunii e jumătate timpul din urmă a termenului expunerii, adică *dela 16—25 Maiu*.

Forma observațiunilor e ca și a reclamațiunilor. Să face în scris, într'un exemplar, să subscrie legalmente. La fiecare act de reclamațiune este a să face un act separat de observațiuni.

Observațiunile încă se adresează comitetului central și se înainteză în orașe și comune (sate) mari la casa orașului sau a comunei, iar în comunele (sate) mici notarului cercual respectiv.

(Rubru)

Cătră

Onoratul Comitet Central

în

(sediul comitetului).

Observațiunea

lui N. N. locuitor în N.

referitor la reclamațiunea lui N. N. din comuna N. N.

1 exemplar.

In lăuntru:

Onorat comitet central!

La reclamațiunea lui N. N. că nu poșed condițiunea recerută, în urma căreia nu pot fi luat în lista alegătorilor, observ, că numai darea din comuna N. nu dă măsura recerută, dar mi-s'a computat și darea din comuna M., prin urmare am fost luat pe drept în lista alegătorilor, rog deci cu tot respectul:

Să binevoiți a respinge reclamațiunea lui N. N. și a mă lăsa și mai departe în lista alegătorilor.

Înainte noastră:

martor.

martor.

Cu toată stima

N. N.

folosî organismului, ci din contră îl slăbește predispunându-l la diferite boale. O nutriție folositoare e numai atunci, când e dată la timp și se manifestă prin creștere, dezvoltare și stare bună a sănătății micilor copilași.

În al doilea caz, mamele nutrind copii numai cu sinul lor, într'un timp când s'ar putea da și alimente ușoare hrănitoare și folositoare micilor sugaci, boala se ivește pentrucă ei au o hrană neîndestulitoare, din care cauză atât corpul cât și oasele lor nu se pot dezvoltă normal și regulat.

În asemenea cazuri adevărata cauză principală a hrănirii vicioase stă în scăderea fosfatului de calciu din alimente; această scădere e cauzată prin excesul de alcalinitate a sucurilor intestinale, cari le oprește de a fi absorbite sau prin turburări de stomac, cari aduc acreli, datorite acidului lactic ce lucrează asupra corpului ca otravă, topind fosfatul de calciu din oase și din tot corpul și eșind în mari cantități prin urină.

Ca caractere principale în asemenea condițiuni ar fi de observat la micii copilași 1. turburări ale tubului digestiv: greață, vărsături, diaree, înflătura pântecelui, sudori foarte multe și mai cu seamă noaptea; copiii au călduri mari, slăbiciune generală în tot corpul, sunt triști și posomorâți.

Aceste schimbări au o însemnătate mare față cu profilaxia, care apreciată cu rigoare poate împiedecă dezvoltarea boalei.

Ceeace trebuie ținut bine în minte este faptul, că vărsăturile și diareea nu încetează prin nici un medicament. Eșirea scaunelor și sudoarea miroasă a acru, grație acidului lactic și altori acizi superiori ce le conțin.

Nu mult după aceasta să ivesc diformațiuni ale membrelor, cu umflătura glesnelor, a gâtului, a mânilor — mai ales cătră inchișturi și a genunchilor; după aceasta vine îndoitura picioarelor — mai ales a gambelor și a coapselor cauzată prin înmuierea și elasticitatea oaselor prin diferite cauze, cari toate conribuie să le facă să se înmoaie.

Așa, că dacă ar fi bunăoară să privim un copil rachitic am putea observă că: are capul mare și fața mică, fontanela cea mare a oaselor copilului nu e însă închisă bine, fruntea e bombată, tâmplile sunt mărite și ceafa e turtită.

De observat e mai ales gura, care de regulă prezintă niște particularități deosebite; dinții sunt stricați și cu pete negre sau înegriți, cerul gurii e foarte scobit și când plânge gura e foarte mare cu un aspect de tristeță (pare îmbătrânit). Mânile au degete scurte, groase și cu unghii bombate în formă de măciucă; brațele sunt scurte și subțiri. Pieptul e turtit și mai lat ca la cei sănătoși.

(Va urma.)

Dr. V. Hâncu,
med. arhidiecezan.

Din trecutul comitatului Cetatea de Baltă.

O adresă cătră „Maiestatea Sa Cezaro-Regesc“.

— Dreptul limbii naționalităților.

de

Dr. Romul Boila.

Tot în adunarea comitatenză din 24 Aprilie 1861, în care s'a hotărît »credeul politic« al comitatului Cetatea de Baltă, despre care s'a

scris în nrul 3 al »Românului Târnăvean« s'a decis trimiterea unei adrese cătră Maiestatea Sa Impăratul Francisc Iosif I. În adresa redactată de membrul maghiar al congregațiunii dl Gál János s'a cerut cu insistință respectarea legilor din anul 1848 aduse despre uniunea Ardealului cu Ungaria, precum și despre invitarea deputaților din Ardeal la dieta din Pesta. Despre chestia naționalităților vorbește adresa în două locuri: Zice într'un loc din cuvânt în cuvânt: »Maiestate! Pretenziunile naționaliste preocupă astăzi atențiunea puterilor de stat ale Europei prin însemnătatea lor avem și noi datorințe de împlinit în privința aceasta prin legislațiune. Comitatele Ardealului afară de puțină excepțiune sunt locuite de diferite naționalități. N'a omis deja legislația din 1848 a declara față de ei egalitatea de drept. Vedem însă și acuma ivirea multor pretenziuni naționaliste cari numai prin legislație se pot rezolva«. Iară în alt loc își exprimă adresa nădejdea, că Maiestatea Sa va convoca dieta Ardealului și acolo să va face o legătură fundamentală (alapszövetség) în care vor fi statorite »principiile conducătoare de guvernare glorioasă a Maiestății Sale.« În »legătura« cu aceasta apoi să va »asigura împlinirea pretenziunilor juste ale naționalităților ținând cont de caracterul maghiar a coroanei Sfintului Stefan. Aceasta lege să fie obligatoare atât pentru țară, cât și pentru Maiestatea Voastră«. Adresa a fost primită cu mare însuflețire și s'a decis trimiterea ei la toate comitatele din Ardeal și Țara ungurească.

S'a decis tot atunci trimiterea unei adrese speciale dietii, cu care mă voui ocupa cu altă ocaziune.

Dreptul de vot conform legii de alegere din vigoare.

Condițiunile eseriării.

În numărul nostru trecut am arătat condițiunile pe lângă cari poate avea cineva drept de vot conform legii de alegere din vigoare.

Nu numai dreptul, ci și eseriarea dreptului este legată de anumite condițiuni, între cari condițiunea principală este, ca cel îndreptățit să fie luat în lista alegătorilor, având drept de a vota la alegere numai aceia, cari sunt trecuți în liste.

Cei ce au anumit serviciu public, serviciul militar de tot soiul, de finanțe, de jandarmi, de poliști) nu pot fi luați în liste, prin urmare nu pot vota la alegeri.

Tot asemenea sunt eschiși dela eseriarea dreptului cei suspendați dela eseriarea drepturilor politice, cei cari sunt deținuți pentru vre-o crimă sau delict prin decizie judecătorească și în fine cei falimentați.

Ca inviațiuni la cele publicate în numărul nostru trecut sub titlul »Cine are drept de vot conform legii de alegere din vigoare« precum și la cele publicate mai sus despre condițiunile eseriării dreptului de vot servească următoarele:

Cetățenia ungară o statorește art. de lege L. 1879. Cetățean ungar poate deveni cineva prin naștere, legitimare, căsătorie și împământinare. Persoane fictive nu pot avea drept de alegător, numai persoane reale.

Sub puterea tatălui și a tutorului stau copiii minoreni. Sub stăpân să consideră a fi toți ucenicii de neguțători și meseriași, precum și servitorii ori domesticii aplicați în serviciu public sau privat.

Spre pildă: nu stă sub stăpân provizorul economic, diurnistul, păzitorul de teren, membrii ordinului piariștilor și mișterii etc.

Stau sub stăpân: chelnerul, păzitorul de porci, păzitorul de pompe, păzitorul de pădure și servitorul unei bănci.

Suma dărei de casă poate fi de orice mărime. Darea de casă poate fi de orice gen: de chirie ori de clasă. Proprietatea celor 3 odăi și a pământului poate fi și comună cu nevasta și copiii minoreni.

Nu numai meseriași dela orașele municipale și cele cu magistrat pot fi alegători cu 21 cor. dare de venit clasa III.

La propunerea comitetului suprem contele Haller s'a adus o hotărîre tot în aceasta ședință despre dreptul limbilor uzate în comitat. Fără de alt comentariu cred a fi de interes a publica hotărîrea adusă în întregime și în traducere cât se poate de fidelă:

1. În adunarea comitatenză membrii congregațiunii comitatenze au drept a vorbi în orice limbă din patrie.

2. Procesele verbale ale adunărilor comitatenze să vor purta separat prin notarii respectivi în limbile maghiară, română și germană — în caz de dubitate decide textul unguresc.

3. În atingerea cu scaunul guvernial suprem, cu alte organe comitatenze, precum și cu oficii externe, în corespondența oficiilor comitatenze interne, în rapoartele oficialilor către congregația comitatenză și către vicecomiți să va vorosi limba maghiară.

4. Atingerea oficialilor cu comune și cu unguratici, precum și cercetările și alte afaceri oficiale, ordinațiuni, deciziuni și alte hotărîri să se facă în limbile maghiară, română sau germană, după cum doresc cei interesați, — tot astfel au drept toți din comitat a înainta rugări și alte acte în limbile maghiară, română sau germană.

Procesul verbal al ședinței din 24 Aprilie 1901 nu ne servește cu deslușiri cu privire la părerea românilor prezenți în chestiunile de sus. Trebuie să presupunem că sau învoit la aducerea hotărîrilor. Abținându-mă deocamdată dela emiterea las în voia fiecărui cetitor de a judeca, dacă corectă a fost ținuta românilor de atuncia sau ba?

Meseriași din comunele mari și mici trebuie să fie puși la dare după o calfă. Suma dărei este indiferentă.

Oficiantii privați sunt spre pildă: jurnaliștii, oficialii fondurilor publice, ai bisericelor, societăților, conducătorii de prăvălie, comptabilii, administratorii, oficiantii dela întreprinderi, comisarii de finanțe etc.

De funcționari publici se privesc între alții și funcționarii dela căile ferate, precum călăuzii, învățătorii penzionați, dacă au 1000 cor. penziune, notarii comunali denumiți și substituiți de comite suprem și nu aleși.

Diurniștii nici cu plată de 1400 cor. nu pot fi alegători, neplătind dare de venit clasa a IV.

În părțile ardelenne poate da drept de alegător darea de stat directă, pusă după un venit anual de cel puțin 210 coroane din pământ, casă, venit clasa a III. și capital sau rentă combinată și laolaltă.

La alegerea alegătorilor după fumuri sunt a se observa aceleași reguli, ca la alegerea judelei comunal. (Vezi cele publicate în nrul I. al »Românului Târnăvean«.

Dela profesorii, învățătorii, crescătorii de copii și notarii comunali se recere, ca să ocupe în mod legal funcțiunea lor. Numai advocații, cari practizează pot fi alegători pe baza cenzului intelectual.

Subnotarul comunal se poate înțelege și subnotarul cu diplomă. Învățătorul pensionat nu poate fi alegător pe baza aceasta.

Dela acei îndreptățiți pe baza dreptului vechiu se recere, ca să fi fost luați în continu în lista alegătorilor sub titlul aceasta.

Azi de abia mai sunt câțiva de aceia. În genere se mai pot observa următoarele:

Darea trebuie să fie aruncată din anul premergător, celelalte condițiuni trebuie să existe numai la începutul conscrierilor. Numai darea directă de stat și nu și alt soi de dare poate fi primită de baza. Dările din mai multe comune se pot socoti întruna. Darea nu trebuie să fie plătită ci numai aruncată (pusă). Un alegător nu mai într'un loc și numai odată poate fi luat în liste.

Cei pe baza dării sunt a-se lua după dorința, unde locuesc sau unde e obiectul de dare.

Cei pe baza cenzului intelectual și al dreptului vechiu, numai unde au locuință stabilă, pot fi trecuți în lista alegătorilor.

Listele alegătorilor se fac din oficiu. Dovezile se câștigă din oficiu, însă atuncia când vreă să-și afirme cineva dreptul, trebuie se producă dovezi. Atari pot fi diferite documente și acte publice: Cărți de dare, atestat dela perceptorie sau dela direcțiunea financiară, sentința judecătorească, acte de denumire și de alegere etc.

Românii din comuna Ernea săsească, pentru conservarea școlii și culturii lor.

În comuna Ernea acum trei ani încă sa înființat școală de stat, cu toate că acolo este și acum școală românească susținută de ambele confesiuni. Administrația a ademenit comitetul comunal de a votat în favorul școalei de stat celea 5% arunc comunal, pre cum și speșele încălzitului și curățitului acestei școli. Dupăce însă comuna constătătoare afară doar de 3—4 familii ungurești, cari încă mai bucuross vorbesc românește dorea, ca pararel să-și sprijinească și școala lor confesională au votat și acesteia ajutor comunal, care însă nu sa aprobat din partea congregațiunii comitatenze. Românii năcăjiți pe aceasta tragere pe sfoară au revocat prin concluz luat în comitetul comunal ori ce ajutor pentru școala de stat și au votat în favorul școalei confesionald române 15% arunc comunal. Administrația a pus ad acta și aceasta cauză și încasează și pe mai departe celea 5% cu toate, că concluzul comitetului comunal prin care a descărcat comuna de povara celor 5% în favorul școalei de stat nu are lipsă de aprobare superioară pentru a fi valabilă, deoarece în senzul legii concluzele

comitetului comunal au lipsă de aprobarea superioară numai atunci când comuna ia sarcini asupra s'a iar nu și atunci, când voește să se elicereze de ele, ceace în cazul acesta îi stă cu atât mai mult în drept, cu cât ajutorul a fost votat pe timp nedeterminat unilateral, nu avea deci obligamente de contract.

În proxima congregațiune comitatenză să va ridica cuvântul și pentru acest abuz.

Correspondentul

Prelegeri poporale. Examen de analfabeți. Asistență jandarmărească.

Precum am mai raportat, despărțământul Diciosânmartin al Asociațiunii a început ținerea prelegerilor poporale. Până acuma s'au ținut trei prelegeri poporale.

Prima prelegere poporală s'a ținut în acest an în comuna frunțașă românească Lepindea. În 6 Aprilie 1913. s'a prezentat în comuna aceasta directorul despărț. Dl. Dr. Romul Boila însoțit de cassariul despărțământului Dl. Ioan Todoran. Lau așteptat așa zicând tot satul în frunte cu harnicul învățător Ioan Moldovan. Preoții locali nu sau arătat de loc. Dela preotul gr. or. Necșa nu să poate lua în nume de rău, că na venit fiind bătrân și neputincios. A venit la sfârșitul prelegerii substitutul preotului Holder preotul Istrate din Idiciu. Nu s'a prezentat însă popa Aurel Pop, care tot deauna atuncia are ceva de lucru, când să prezintă conducătorii noștri în ceva afacere publică în comuna sa. Rușine să-i fie!! S'a și văzut năcazul poporului credincios din acea comună. Cu toate aceste prelegerea a avut succes desăvârșit. Tot satul cu mic cu mare a fost de față. După deschiderea prelegerii prin Dl. director, Dl. Ioan Todoran comentează și cetește câteva poezii de Octavian Goga. A fost ascultat cu plăcere și pe urmă aplaudat. Dl. director da învățători despre folosul scrisului și cetitului exprimânduși bucuria, că din generația mai nouă din Lepindea mai toți știu scrie și ceti, ceace este a se mulțami hărniciei proprii și apoi zelului preotului Ioan Moldovan, care săvășește o adevărată apostolie românească în comuna aceasta părăsită de Dumnezeu. Sa înființat o agentură și o bibliotecă poporală.

Din comuna Lepindea s'au dus delegații comitetului desp. în comuna Bachnea, unde sa mai ținut o prelegere poporală în anul 1911. Sa prezentat popor puțin, deși harnicul preot de acolo George Dănilă și-a dat silința să adune cât să poate de mulți. Sa constatat cu durere, că poporul este foarte indiferent față de cauza noastră publică cea ce a îndemnat pe Dl. direct. Dr. Romul Boila, ca să deo poporului sfaturi bune pentru a să ridica din întunec. Dupăce și-a repetat Dl. Ioan Todoran prelegerea ținută în comuna Lepindea, sa înființat o agentură și o bibliotecă poporală.

Nu putem sfârși raportul referitor la aceste două prelegeri, ca să nu constatăm un lucru care ne-a atins foarte neplăcut. Solgăbirăul Diciosânmartinului a binevoit a trimite în amândouă comune jandarmi, când bine este știut din trecut, că prelegile poporale au decurs totdeauna în cea mai frumoasă ordine și au un caracter absolut pacinic fără de nici un colorit politic. Sperăm, că pe viitor nu vor asista jandarmi la prelegeri, destul căs acolo notarii.

Între prelegerile ținute până acum a câștigat o însemnătate deosebită prelegerea poporală ținută în 13 Aprilie n. 1913. în comuna Feisa. Prelegerea poporală anunțată pentru comuna Feisa sa transformat în o adevărată sărbătoare culturală fiind adusă în legătură cu examenul analfabeților. Deja esteriorul a documentat însemnătatea zilei. Delegația comitetului desp. constătătoare din Dnii Dr. Romul Boila dir. desp. și Anastasiu Beșa șeful Albinii din Diciosânmartin, membru în comitet a fost primită cu poartă de triumf cu înscripția »Bine a și venit«. Afară de numiții Domni au fost de față Dl. preot local Liviu Costea cu Dna, Dl Zaharie Macaveiu cu Dna. Dl. Constantin Frâncu cu Dna și Dl. Demetriu L. Todoran. Când s'au prezentat delegații în sala școlii au găsit acolo pe toți românii din comună cu mic cu mare, cari nau mai incetat cu strigătele de »Să trăiască« la adresa conducătorilor lor. Imediat după deschiderea prelegerii s'a ținut examenul analfabeților. Aici a triumfat formal hărnicia și

destoinicia bravului învățător local Dl. Constantin Frâncu, care necunoscând oboseală și jertfă a înstfuit 47 români parte absolut neștiutori de carte, parte mai puțin umblați în ale scrisului și cetitului. Rezultatul obținut în scris, cetit și calculat a înveselit adevărat inima celor de față. Laudă se cuvine dlui C. Frâncu pentru fapta sa națională. O astfel de muncă nu să poate remunera cu bani de ajuns, ci numai prin recunoștința unui neam întreg.

După examen a urmat prelegerea poporală. Ne-a delectat mult cu prelegerea poporală ținută despre meserii Dl. învățătoriu Dimitrie L. Todoran, prezidentul reuniunii învățătoresci gr. cat. de Bia-Diciosânmărtin. Dsa este recunoscut de bibace în cele învățătoresci. Participarea Dsale la prelegeri asigură succesul deplin al acelora.

A mai comentat și cetit poezii din Coșbuc și Alexandri Dl. Zaharie Macaveiu, un alt învățător harnic din comuna Tătărlăua.

S'a înființat o agentură pentru comuna Feisa și s'a pus baza unei biblioteci.

Dl. preot Liviu Costea, un tinăr, de care putem lega cele mai bune nădejdi salută în cuvinte alese delegația comitetului desp. la ce răspunde Dl. Dr. Romul Boila, mulțumind și încheind prelegerea.

Ne-am dus apoi cu toții la casele ospitale a Dlui învățător C. Frâncu, de aici fiind timpul înaintat ne-am grăbit cu toții acasă în convingerea, că am săvârșit o faptă națională. Să dea Dumnezeu încă multe prelegeri de acestea.

Cor.

Lupta pentru dreptul limbii românești.

Pedeapsă pentru recurs

Am scris deja în mai multe rânduri despre lupta, care a pornit-o românii din orașul Diciosânmărtin în afacerea atentatului comitetului orașenesc a Diciosânmărtinului îndreptat împotriva limbii române. Am scris despre recursul românilor înaintat în cauza aceasta și am dat recursul în întregime în Nr. 2 al „Românului Târnăvean”. Pe lângă acest recurs a înaintat dl. Dr. Romul Boila la dorința celorlalți români și un recurs scris în limba maghiară explicând conținutul recursului românesc. Și ce să vezi. Dl. Boila a fost citat la căpitanul orașului Diciosânmărtin și a fost pedepsit cu 50 cor. amendă în bani, sau 3 zile închisoare pentru vătămarea oficiului prin următoarele expresii din recurs:

„De unde își ia cutezanța magistratul orașenesc, de a păși cu un astfel de statut.”

„Cugetă doară, că noi nu vedem și nu simțim, cugetă, că noi n'avem putere de a redă astfel de pălmi.”

„Veți avea ocaziune să experimentați, care este răsplata pentru o astfel de cutezanță.”

„Să știți, că poporul român s'a deșteptat și toate le vede poftiți și grijii bine, ce faceți.”

„E de mirat răbdarea românului, că răbdă, ca limba lui să se preteze în favorul limbii maghiare, care pentru dânsul este străină.”

„Ne exprimăm părerea noastră de rău față de indivizii, cari aduc astfel de dispozițiuni la lumina soarelui.”

Impotriva hotărârii s'a dat recurs, al cărui rezultat încă nu să cunoaște.

Guvernul împotriva școlii românești din Subpădure.

Este un §. în art. de lege XXXVIII. 1868 care sună astfel:

„Venitul averii destinate pentru scopuri școlare acolo unde nu este școala comunală să poate întrebuița pentru ajutorarea școlii sau școlilor confesionale corăspunzătoare recerștelor legale.”

Este apoi iarăș un §. numărul 17 în ordinul de executare al acestei legi edat de ministrul de culte și instrucțiune publică, în care să zice astfel: „Dacă nu există școală de stat, nici școală comunală, venitul averii fondului școlar să folosește pentru ajutorarea școlii confesionale.”

E evident adecă, că intențiunea legislatorului a fost și a putul fi, ca fondul școlar să se folosească pentru scopul destinat.

Dară nu-i de aceea făcută legea și adusă ordinațiunea, ca să aibă valoarea și în favorul românilor.

În comuna Subpădure este o școală gr.-c. corăspunzătoare tuturor cerințelor legale. Are și ajutor de stat. Preotul Ioan Anca a făcut

toți pașii necesari, ca venitul fondului școlar al comunei să se deie școlii românești. Comitetul comunal a dat loc cererii drepte și juste. Comitetul administrativ a respins-o pe motivul, că în Subpădure nu este școală corăspunzătoare recerștelor legale și nu s'a dovedit, că are lipsă de ajutor. Ce să mai zicem la asta. Doară școala are ajutor de stat, care nu s'ar fi dat, dacă n'ar fi școala corăspunzătoare legilor și dacă n'ar fi lipsită școala de bunuri materiale.

S'a apelat la ministru. Ministrul cultelor și instrucțiunii publice aproabă hotărârea comitetului administrativ pe motiv, că legea dă numai posibilitatea ca școala confesională să fie împărțită de venitul fondului școlar, dară nu impune darea ajutorului.

Față de aceasta hotărâre nejustă constatăm, că comitetul administrativ nici n-a fost în drept să hotărască în chestia aceasta, fiindcă a fost vorbă de hotărârea comitetului comunal. Deci hotărârea ministrului asemenea e lipsită de te-meiu abstrăgând dela aceea, că numai când e vorba de românii constată, că legea dispune facultativ și imperativ.

Despre alegerea alegătorilor după fumuri.

Am scris deja în numărul nostru trecut despre decursul alegerii alegătorilor după fumuri din comuna Blăjel. Precum suntem informați și în comuna Cuștelnic a învins lista partidului național român. În comunele Feisa, Căpâlna inferioară și Tătărlăua s'au făcut alegerea în cea mai mare taină, așa încât românii dornici de a lua parte activă la acele alegeri, au aflat numai ulterior cele întâmplate.

Despre alte rezultate n'avem încă raport, numai știm atâta, că în urma sfaturilor date de foaia noastră s'au făcut pregătiri în multe părți spre a alege de alegători după fumuri pe cei mai harnici români.

Drumul vecinal între Ernea-Cund.

În ședința congregațională din 27 Faur 1913. sa adus hotărârea, ca drumul de câmp, care duce din Ernea până în drumul comitatenz Căpâlna-Ibașfalău, să fie transformat în drum vicinal. Hotărârea aceasta are mare însemnătate pentru comunicația cu Ibașfalău. Astfel va fi posibil, că drumul din Cund până în Ibașfalău și întors să poată face fără de al doilea deal. Aceasta să se facă trup cât mai îngrabă.

„Vármegyei Hiradó” despre „Românul Târnăvean”.

În numărul nostru trecut am adus deja o notiță despre articolul intitulat „Românul Târnăvean” și apărut în Vármegyei hiradó redactat de dl. Gyárfás Elemér. Pentru orientarea publicului nostru cetitor ținem de interesant a ști ce comentare face foaia numită în legătură cu apariția „Românului Târnăvean”.

„Vármegyei Hiradó” traducând numirea de „Românul Târnăvean” constată, că „deja numirea în sine înseamnă un program întreg și dacă mai adaugem, că redacția și administrația de sub nrul 30 Strada Elizabeta, concade cu cancelaria avocatului dr. Romul Boila, l'am făcut cunoscut cetitorilor noștri pe cel mai tinăr coleg al nostru.”

Declară mai departe că are simpatii pentru români și „este absolut incurat, că poporul român din comitatul Târnavei mici este un factor important, a cărui greutate și influință crește din zi în zi ce merge și pe care a nu o lua în dreaptă conșiderare înseamnă lipsa de prevedere!” Să ocupă deci mai pe larg cu „Românul Târnăvean. Zice, că deocamdată să abțină de critică, susținând dreptul criticii pentru timpul când va cunoaște din mai mulți numeri direcțiunea urmată de foaia noastră. Dă apoi părți din programul nostru și face cunoscut pe scurt conținutul numărului prim.

Constată, că publicațiunile numărului prim să ocupă într'un ton liniștit, serios și obiectiv cu chestiunile șlevate. Îi supără numai articolul intitulat »Dreptate unguerească», despre care incident am scris în numărul nostru trecut.

Ne exprimăm părerea noastră de bine asupra tonului în care scrie »Vármegyei Hiradó» despre foaia noastră. Tonul acesta de loc nu seamănă cu articolii veninoși apăruiți prin toate foile unguerești din capitală și provincie mai însemnate, cari parcă sistematic lucrează pentru o cât mai mare neînțelegere între cele două popoare maghiarii și românii avizate unul la altul. Suntem deațăi cu inzulțe ordinare și cociești din partea foilor mai însemnate unguerești, ne pare deci cu atât mai bine, că se află o foaie în provincie, care scrie despre cauza noastră în tonul foii săptămânale »Vármegyei Hiradó».

Dreptate unguerească.

Ioan Rozor econom din Șaroșul unguereș a fost bătut fără vină de judele Bandi József acolo, pentru care faptă judele a fost arătat pedepsit de judecătoria cercuală din Diciosânmărtin cu valoare de drept. Ce s'a gândit judele Bandi? A făcut și el arătare împotriva lui Rozor la tribunalul din Ibașfalău pentru că s'a opus puterii lui de jude pentru care faptă tribunalul la pedepsit pe Rozor. Tabla din Oșorheiu a probat sentința.

Adunarea generală comitatenză

În 28. Aprilie n. 1913. (a treia zi de Paște) a ținut comitatul nostru o adunare generală extraordinară pertractând 44 obiecte. Despre cursul adunării, precum și despre hotărârile luate vom raporta mai pe larg în numărul nostru viitor.

Târgurile de țară în luna Maiu și la începutul lunii iunie pe teritoriul comitatului Târnavei mici și localitățile învecinate.

1 Maiu Diciosânmărtin. — 2 Maiu Ibașfalău — 3 Maiu Ludoșul de Murăș — 15 Maiu Bachnea — 20 Maiu Cetatea de Baltă. — 26 Maiu M. Oșorheiu.

Aviz cetitorilor!

Numărul de față a fost comandat în multe exemplare pentru alte comitate cu privire la instrucțiunile cari să dau despre reuniunile și observațiunile ce să pot face în privirea listelor electorale interinale. Ocupă dușe foaia în mare parte a ei cu instrucțiunile acele a rămas din numărul de față continuarea publicațiunii referitoare la reforma electorală planuită de guvern. Va urma în numărul următor.

Am aflat, că mai mulți sau supărat pentru că am sistat trimiterea foilor. Este în interesul rașitei întreprinderii de a ști cu esactitate de la început cine sunt abonenții, cine sunt acei cari dau foii acesteia cel puțin atâta importantă, că să înscrie de abonenți și dacă nu plătesc momentan.

Ne rugăm deci, ca toți, cari doresc a primi foaia regulat să se înscrie de abonenți.

Redacția și Administrația
»Românului Târnăvean».

Redactor responsabil: IOAN MIHU.

Atelier de încălțăminte

de primul rang, unde se execută toate comenzile în timpul cel mai scurt. Prețuri moderate. Reparație din material bun. Încălțăminte gata. Serviciu prompt.

Cu stimă:

Alexandru Macarie
maestru pantofar.

Diciosânmărtin.

Mare asortiment de:

Ștofă, Postav, Barchet, Pichet, Tentă, Zefir, Pânsă, Dehlen, Creton, Danțelă, Ciorapi, Batiste, Pălării, Gulere, Mangete, Plapome, Năfrâmi, Bumbac, Arniciu, etc. etc.

Se pot cumpără cu prețurile cele mai ieftine la:

„Iulius Anca”
Diciosânmărtin.

Automobil de închiriat

la

Dănilă Boila, în Diciosânmărtin.

tot acolo se pot căpăta mărfuri de fier, delicatesă, băcănie, porțelan, sticlării, coloniale și vâpsăli.

Magazină de petroliu.

Moară mânăată de putere motorică,

fabrică românească
de țigle și cărămizi

„PETRU ȘI PAUL”

în orașul Diciosânmărtin.

unde se poate măcina în orice timp și se află cărămizi și țigle de tot soiul pe lângă prețuri modeste. Se pot încărcă la față locului vagoane de marfă pentru transport pe linia ferată.